

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VII. Sextum æternitatis tartareæ tormentum, vermis conscientiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

De damnatorum rogo Caput VI.

161

omnis virguli cremare; misericordia autem Dei aver-
rente se ab illis propter iustitiam. Et tunc lamento ge-
nus hominum, quod audeat loqui, vel cuiuslibet atten-
dere, tantis in Mundo repositis malis. Et in his teneo
mentem meam, luctum medians, quod ait Dominus,
indignum me celo & terra iudicans reputansque quod
scriptum est: Facta sunt mihi lacryma mea panes die ac
nocte.

Hunc apud se calculum complures posuerunt: En,
ajebat quisque sibi, prenas immortales jam pridem me-
rituses, neque id semel duntaxat. An vero Deus tuam
omnem culpam aboleverit, chiographo testari non po-
tes: abolitam speras, aut certe abolendam, & recte fa-
cis. Sed vide, cautus esto, & sollicitus ambula cum Deo
tuo, hoc enim Dominus requirit à te. Et hoc est maturè
sibi sapere.

§. V.

Ed quam multi alia omnia faciunt! Nummos tam
anxie corradunt, perinde si eos illaturi sint celo.
Honoris & existimationis fumum, utrem sacrosanctam
summo studio tuerunt; mori mallent quam despici.
Nonnunquam tamen hi ipsi aliorum famam variis ob-
trectationibus lacerant, & tanto acerbis de aliis, quan-
to de seipsis benignius loqui solent. Multorum ea una
cura est, curare cuticulam, & genium non facile frauda-
re illa, quam appetierit, voluptate.

Ita ad aternitatem tendimus futurorum improvidi,
immemores præteritorum, in præsentia pronissimi. Sic
plerique mortaliū vivunt: aliis cum arcà, aliis cum
ventre negotium est; nemo non ferius sibi videtur, cum
maximè nugas agit. Vitia tam ubique obvia secundis
progressibus, ut celum & inferi vix inter seria habeantur.

Vesani mortales! Discamus obsecro nostros impetus
objecto igne hoc æterno restringere. Furiosissimis igni-
bus non malè conferuntur Ira & Libido affectus im-
potentissimi; nec ulla ferè vitia tam concitato impetu,
quà data porta ruunt. Libido velut infrenis equus, aut
mannulus indomitus rationem omnem excutit. De hoc
monstro eleganter Gregorius Nazianzenus poetices
non ignarus:

Qua ruit in vetitum damni secura libido.

Iracundiam Paulus Orosius egregie depingens: Fu-
ror, inquit, consilii expers, dolorem & vindictam putat esse vir-
tutem; quantumque meditatur ira tantum promittit audacia.
Iram, tyrannicum affectum rectè nominat Chrysostomus.
Etenim nihil æquè tranquillitatem animi turbat,
atque ira impatiens freni. Hos ignes æternis, ignibus
domemus.

Medicorum scitum est: Ignis igni remedio est. Nam
cum digitus aut manus ustulatur, remedium vicinissi-
mum est ustulatum membrum aut ardenti cereo, aut
gliscenti foco, aut vivis carbonibus admove. Sic ignis
ignem sui similitudine attrahit. Eandem ob causam in-
cendia tormentis aeneis peruntur, ut lentioris flam-
mam violentior domet. Heu quoties cor nostrum cupi-
dinibus malignis ardet? Ergo in hoc incendium bis ter-
ve emittatur illud ingens tormentum bellicum (ite male-
dicti in ignem æternum) Quid agis miser, perire vis? facili-
lino istud impendio fiet: horula una, imò vel unica par-
te horule, imò momento vel unico per iram aut libidi-
nem patras, quod æternum doleas. Atque sic ignem iræ
superet ignis gehennæ, flammæ libidinis expugnet flam-
ma Stygis. Et sunt quæ horum subinde moneant.

§. VI.

Vi originem familiæ Carthusianæ consideravit,
neminem ex ea facile unquam aspiciet sine gemitu.
Historiam notam in compendium confert.

Vir litteratus Parisiis, morte obit, cum inferiæ can-
cerent in templo, è feretro assurgens, voce horribili ex-
clamavit: Iusto Dei iudicio accusatus sum. Dilatum ergo fu-
Tom. I.

A nus in posterum dieq. Iterum eadem cantantur, cum
defunctus iterum vociferatur è tumba: Iusto Dei iudicio
judicatus sum. Necdum, quid eo factum, liquebat. Dies
ergo tertius expectandus. Eadem sunt quæ diebus prio-
ribus. Et mortuus tertium è sandapillâ proclamavit: Iusto
Dei iudicio condemnatus sum. O verè ter miserum qui æter-
nam erit! Et quod nemo non contremiscat: Vir iste
omnium calculo vir sanctus & vitæ integer habebatur,
adeo fallunt humana iudicia. Urbs Parisiorum universa
rei gesta testis. Hoc Brunonem cum sociis exegit urbe,
hoc in avia nemora rupesque desertissimas expulit, ubi
celum potius habitare discerent quam terram. Hæc
Carthusianæ familiæ origo.

Hic seriò cogitandum: Itane homines eruditi, & hu-
mano sensu sancti acculantur, judicantur, damnantur?
Quid me fiet misero? Ergo animum quantis possum
industriis curabo. Alii se suamque cuticulam curent
æternitatis oblit; vigeant, floreat, cras forsan cinis
& favilla. Hos ego mores nil moror, hanc ego viam
non ingredior, nam & alium viæ terminum quero. Si
ego Carthusianos, asperrimos montes habitare non
possum, illas saltem latebras, ubi estur, ubi potatur &
luditur, declinabo, si non carniū esum, saltem carnis
petulantias ejurabo; si non æternum filere queam, ab ob-
trectationibus saltem & lascivis colloquiis abstinebo; si
non dies noctesque, religioso ritu, in templo sim, hoc
certè agam ut nulla mihi labatur hora, quæ Dei non me-
minerim. Et quæcunque in posterum mihi fuerint per-
ferenda, non tantum exigua, sed nulla esse dicam ad
æternitatis ignes collata. Quo quidem sensu Augusti-
num verissimè locutum veneror: Quo quisque, ajebat il-
le, gravia valde patitur in hac vitâ, in comparatione æterni
ignis, non tantum parva, sed nulla sunt.

Sic est omnino omnes dolores nostri ludicrum quid Dolores
& leves moriuncule sunt ad æternitatis supplicia. Mi-
nimum apud inferos tormentum majus est quam fir-
C maximum in Orbe hoc nostro. Morborum cruciatus æternitatis
tolerabiles faciunt intervalla, quæ in Orco nulla. Do-
lorem sentire tunc nos desinimus, si nimium sentimus.
Nemo potest valde dolere, & diu, nisi apud inferos. Sic
enim mitis natura disposuit, ut dolorem faceret, aut bre-
vem, aut toleratu non adeo difficilem. In gehennâ &
intolerabilis est dolor, & longissimus, quia æternus.

CAPUT VII.

Sextum Æternitatis Tartaræ tormentum VERMIS CONSCIENTIÆ.

Gemma præcorum Patrum & Antistitum sidus Au-
gustinus experientia convenientissimè dixit: Inter
omnes tribulationes humane anime nulla est major tribulatio,
quàm conscientia delictorum.

Grande supplicium est patri, si filii supplicio capitali
debeat interesse spectator; sed multò majus est, si ipse
pater cogatur esse carnifex; longè maximum, si patribus
lun, cui filius suffixus, ante edes statuat, quod die aspi-
ciendum. At hæc omnia, & ludicra, nulla sunt, ad illud
supplicii genus, cum suus ipse carnifex est reus, cum se-
ipsum dentibus commordet, dilaniat, laceratque mori-
bus conscientia perpetuis.

Et hoc Æternitatis luctuosissimæ sextum est suppli-
cium, quod Christus concione unicâ, imò unicæ con-
cionis epilogo ter itidem repetit: Vbi vermis eorum non
moritur. Mox idem ingeminat: Vbi vermis eorum non mo-
ritur. Sed & tertium hoc inculcans: Vbi vermis eorum, ait, v. 44. 46.
non moritur. Nec aliter Isaias, qui & ipse conciones suas
non alio clausit epilogo quàm eodem isto: Vermis eorum isai. cap. 66.
non morietur. Ingens, inexplicabile hoc supplicium sit ne-
cesse est, de quo nos plura.

Q 3

§. I. Quanti

§. I.

Quantum turbata conscientia tormentum sit vel prisci idololatriæ exploratum habuerit. Rhe- tor è Latio Quintilianus: O tristis recordatio, exclamat; d tormentis omnibus gravior Conscientia! Eadem omnium sapientum vox est. Sanctissimus Pontifex Gregorius Inter multiplices, inquit, humane anime tribulationes & in- numerabiles afflictionum molestias, nulla est maior afflictio quam conscientia delictorum. Verè, nihil est miserius, quam animus hominis malè sibi conscius. Hic conscientiam, ait Se- neca, mala facinora conscientia flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eò quòd perpetua illam sollicitudo urget ac verberat. Malicia ipsa maximam partem sui veneni bi- bit, ipsa sibi supplicium est; Nemini bene est nocenti.

Hæc suo quoque calculo consignans, quem dixi, Au- gustinus: Seipsum, inquit, quòd fugiturnus est homo quocunque fuerit se, talem trahit post se, & quocunque talem traxerit se cruciat se. Ipse est pena sua, quem torquet conscientia sua. Deus scit tantam penam animæ, tantas cruces, tantas gehennas, tan- ta tormenta. Quot hominis vitia, tot animæ tormenta, tantò autem acerbiora, quantò interiora.

Et in promptu ratio est: Cùm undique omnia sunt adversa, cùm cælum & terra infestant, etiamnum su- perest suffugium ad Deum; etsi nemo soletur, satis sola- tum est Deus. Sed conscientia sit inquinata, nihil ul- piam nec in rebus conditis, nec in conditore solati est reperire; omnia acerbiora, fellea omnia. Et quò profugias ad Deum? hostis est. Ad conscientiam? Carnifex est. Ad divos calites? Offensi sunt. Ad socios? Augebunt cru- ciatus. Ad delicias & voluptates? Conscientiam magis inquinabunt. Verè, non est pena gravior prava con- scientia.

Ad dum vivimus hoc conscientia macellum suas ha- bet ferias. Subinde hos oblatantis conscientia mortis non nihil distinemus, aut arte fallaci eludimus, aut cer- tè delinimus nunc legendo, nunc laborando, nunc col- loquendo, modò hilaris comedendo, modò huc illuc- que commigrando, & saltem dormiendo hos angores fallimus: At verò in illa crudelitatis arce, in regnò dia- boli nulla quietis intervalla, interpirationes nullæ, non somnus, non quies, nulla lectio, nullæ comestiones, consolatio nulla, dies nocteque conscientia vipera la- niaurum undique pectus perrodet. Vermis eorum non mo- rietur.

§. II.

Plutima sunt, ob qua singulariter illos æternæ no- ctis inquilinos torquet conscientia. Primum om- nium, Amisio æternæ gloriæ. Obferatum est Cælum, ob- feratum est Tartarum, nullus hinc transitus illuc. Actum est, epulum caeleste neglectum est, neglectu irreparabi- li. Spes nulla beatitudinis.

Elau homo rudis, & qui à fecis, quas infectabatur, fer- ritatem hauserat, nihilominus indignissimè tulit faultam parentis precationem à fratre sibi præreptam. Nam au- ditis sermonibus patris, irruunt clamore magno, & conserna- tus ait: Benedic etiam & mihi, pater mi. Ut verò rugient damnati, conscientia cuique eorum approbrante: Bene- dictionem patris perdidisti, jus & spem celi omnem amisisti, pro lenticulâ vilissimâ vendidisti regnum. Ma- ledictus es, exclusus, exclusissimus es à celo in omnem æternitatem. Vermem qui te cepit rodere, non excu- rtes à te amplius. Tu is ipse auribus decretum iudicis au- disti: Ite, discedite à me maledicti in ignem æternum, qui para- tus est diabolo & angelis ejus.

Hoc regnum Satanæ destinatum, hos vermes impio- rum lanienæ paratos posita vetus, Christianus, non ine- leganti metro sic ob oculos ponit:

Præcius inde Pater liventia tartara plumbæ
Incendit liquido, picæque vitamine fossas

Prudentius
contra Mar-
cionem.

A Infernalis aqua furvo suffodit Averno,
Et Phlegethontæo sub gurgite sanxit edaces
Perpetuis scelerum panis obrodere vermes.

Inter hæc vermium examina cernent damnati, ut divus Gregorius arbitrat, beatorum gloriam: Vi pec- catores, inquit, in supplicio amplius puniantur, & eorum vident hom. 40 in gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam penam tor- quentur, quos inutiliter amaverunt. Ita cælum felicitatem, Viqua sibi damnati vident, sed velut eminus: perinde si quis è turri præ- altâ quâ clausus, & in quâ fame diuturnâ confectus, in- ter foetores & vermium acervos despiciat in hortos Gregorius amantissimos, ubi complures inter se amicissimi vo- lupratibus affluant; ah, quàm cruciabilis est hic aspe- ctus! Hoc cernere, est suas sibi penas augere.

Famelicus si mensam cernat epulis refertam, nec tangere audeat, plus esurit, præsertim si ipse suâ se culpâ paratis epulis privari. Non aliter damnati: Famem pa- riantur ut canes. Itaque illos conscientia sic torquet, ut quidquid oblectare potest, cogitare non possint. Rea conscientia velut rabidus canis assiduò latrat & morfu in desperatissimam rabiem ager miseris. Sic ulcisci se solet conscientia, cùm moneret, non audita.

§. III.

Alterum, quod damnatis conscientia exprobrabit, est Virtutis neglectus, & Noxarum cumulus. Omnia ordine conscientia velut è syllabo recitabit, quæ perpe- rata facta, quæ socorditer omisâ. Inde omnes illi scele- rata stultitia seipfos acculabunt; sua cuique conscientia socordiam exprobrans: Et quoties, dicit precati de- buisses, cùm aut somno aut lufibus vacares: preces tuæ & ræ, & ignavæ, ac somniculosæ: jam luis. Quoties jejunium tibi servandum, cùm gula malles quàm sacris legibus parere: jam luis. Quoties sine re familiari dis- pendio stipem erogare potuisses, cùm tu avaritiæ po- tius quàm misericordiæ studeres: jam luis. Quoties mo- nitus, quoties rogatus es, ut inimicis veniam dares, ut injurias oblivione Christianâ digereres, & noluit: jam luis. Quoties in rebus adversis patientia tibi com- mendata est, & noluit esse patiens: jam luis. Quoties Humilitatis & Charitatis actiones, quæ solius voluntatis sunt, exercere potuisses; non hic laborandum, nec cur- rendum, nec sudandum aut algendum fuisset, sine fla- gris, sine ciliis, sine rigoribus aliis, hæc facillimè fecis- ses, & noluit, jam luis. Ad sacramenta percipienda quoties invitatus, tractus, rationibus impulsus es, & ve- nire noluit: jam luis. Ocasio tibi nunquam defuit, tu semper occasione. Potuisti, & noluit: lue jam, lue ne- quitias. En tua tot tamque gravia flagitia: cùm tamen longè suavius virtuti licuisset operari quàm vitis.

En perditissime, inter jocos & lufus perdidisti re- gnum: potuisses esse felix æternum, modò voluisses: bre- vi ac levi labore beatam immortalitatem tibi paralles, modò voluisses. En, stultissime, pro carnis voluptatibus, pro spurcâ & momentaneâ oblectationiculâ immensas vendidisti voluptates. Nimirum tua tibi caro quàm cælum, carior erat. Sentis jam, quas delicias sectatus fueris? Prædixi, monui, vellicavi. Sed actum egi, nihil profeci, oleum & operam perdidisti. Nunc vindico, nunc spes & res abs te segregant, sed tuâ solius culpa.

En impurissime, ut delectationiculas sordidissimas pauxillulo temporis retineres, perdidisti omnia. Procul nunc à te honores, thesauri, voluptates beatorum, ad quas omnis tibi via intercepta est. Hæc tibi tormenta li- bidines tuæ patarunt, in hos ignes tua te præcipitavit in- continentia: tuam illam hilarem sed brevem infaniam, amittis æterno luctu. Desperate ploras paradisi gau- diis te privatum? tu ipse te privasti. Acerbissimè doles perire caeleste epulum neglectum? tu neglexisti. Ob- feratam tibi celi januam lamentaris? tu eam ipse tibi ob- serasti. Ex toto beatissimus jam esses, modò esse voluisses. Facili

De damnatorum rogo Caput VII.

163

Facili operâ cælum emereri licuit: sed differendo, & negligendo huc sponte irruisti cæcus & amens, hinc nunquam exiturus amplius. Nulla hinc libertas, nulla salus. Despera centies, sexcenties, despera millies, æternum desperaturus, æternum moriturus, & ad mortem nullis sæculis perventurus. A vultu Dei projectus es, quia teipsum ab illo avertisti. Non alienâ, sed tuâ culpâ peris, æternum periturus.

Hæ conciones erunt conscientia, sed serâ nimis & acerbæ. Ad irritum spes omnis cecidit.

Penitentia tempore vivæ vis.
Earum virum est penitentia tempestiva, ut culpas omnes deleat, & penas culpârum reliquas pariter tollat, aut certe minuat, nec non divinos favores augeat. Idcirco ille eremi angelus Joannes hoc unum assidue concurrentium auribus infillabat: *Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum, agite penitentiam.* Nil horum potest Penitentia in Proserpine culinâ, culpam nec minimam eluit, nil pœnæ demit, nil gratiæ divinæ reddit. Hostes Dei sunt, quos tunc primum pœniter, nil impetrant, sed nimis sapiunt hi Phryges.

Matt. 6. 3. v. 2. Ecce est impenitentia.
Hæc omnia illi cælo proscripti non ignorant, hinc vermis eorum non moritur. Scelera quæ patrârunt, velut in tabulâ descriptâ vident, & exhorrent. Ridiculam pompam, vestium luxum, & omnem vanam gloriam detestantur: judiciorum suorum temeritatem, & invidentiæ labem: avaritiæ fordes, & omnis luxuriæ cænum execrantur furiosè. Cernunt infelices lascivarum cogitationum suarum immensos aggeres oculis oppositos. Intemperantiæ suæ turpitudinem, desidii suæ molitiem & veterum, voluptatum suarum fallacias, impurissimæ Veneris blanditiis abominantur, sed hæc omnia serò nimis. Acerbissimo planctu sed irritò vociferantur: *Transferunt omnia illa tanquam umbra, & nos in malignitate nostrâ consumpti sumus.* Potuimus cavenda fugere, exercenda facere potuimus, & nolimus. Hoc æternum occentabit conscientia. *Vermis eorum non morietur.*

§. IV.

Aspernatio divini gratia.
Tertium quo præcipue Conscientia domesticos cadodæmonis torquet, est aspernatio divini gratia. Jobus calidè optans: *Quis mihi tribuat, inquit, ut sim juxta menses pristinos, quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?* Hoc nimium quantum urit, à summis opibus ad incitas devolvi. Non nesciunt damnati quantis olim divitiis affluerint. Illis jus cæli transcriptum erat: hæredes regni potuissent esse, modò voluissent. Recordantur divini gratia butyrum opiosissimè sibi fluxisse, quo lavari licuisset, id tamen à se repudiatum esse. Meminerunt olei rivos à petra, divini amoris & misericordiæ fontes à Christo sibi emanasse, hæc omnia tamen suo vitio à se neglecta. Jam clamat, sed frustra: *Quis nobis tribuat, ut simus juxta menses pristinos, quando lavabamus (certè lavare poteramus) pedes butyro, & petra Christus fundebat nobis rivos olei, sanguinis sui. Jam nec olei nec butyri guttula fluit amplius. Divinae misericordiæ fons exaruit: divini favoris rivuli sunt exsiccati. Cælestis agni sanguis pro nobis frustra fusus est; cruciatus & mors Christi nobis non profuit amplius; incassum recidit omnis impensa. Eheu, actum est de nobis.*

Atque hoc lacerabit eos damnatorum, quod operâ levissimâ, quod solâ robustiore voluntate cælo se asserere poterint, & tamen noluerint: quod gratiam millies oblatam recusarint millies. Inde in seipos furenter exardescunt miseri, & assidue sibi ipsis lugubrem hanc cantilenam occinent: *O tempus rerum omnium pretiosissimum! ô dies, & ô hora plusquam aureæ, quod evanuitis, æternum non reditura! Nos cæci & excordes, obstructis oculis & auribus libidine furebamus, & munis nosmet exemplis trahebamus ad interitum. Huc properavimus infelicitissimi, & monitis omnium spretis*

A cucurrimus ad mortem, heu mortem æternam! Quid nunc omnia quæ fallacissimus Mundus offerebat, juvant? Oblectationum priorum meminisse mors est. Voluptas omnis avolvit & evanuit. Et quamvis aliquot annorum centuriis ea licuisset frui, quid illa gaudia fuissent ad hæc tormenta? Ah, umbram solum capravimus amaræ voluptatis. Quis nos tam crudeliter fascinavit?

O si annis singulis æternitatem vel semel seriò perpendissemus! O vel dieculam, ô vel horulam unicam impetrare liceat!

Sed frustra sunt hæc vota: actum est, spes omnis præcisa est. Maledictus ergo dies quo nati, maledictus Deus à quo conditi sumus.

Hic stylum pono, & impias voces illuc remitto, unde proruperunt. Mature sapiat & caveat, quisquis hanc conscientia lanienam formidat.

§. V.

Incredibile videretur, nisi testes loquerentur oculi, In rebus quàm in rebus fluxis curandis industrii ac solertes, quàm attentis & assiduis, quàm vigilantes & acuti, quàm scientes & gnari, quàm cari cauti que finis: nimirum cum corporis negotium agitur, nemo non sapit, nemo non vigilat, nemo non impiger ac sedulus est; hic vivimus, hic volamus. Videte mihi vestes elaboratissimæ & exquisitissimè factas, videte picturas, edifica, sculpturas, videte candidissimam sindonem, tenuissimam byssum velut aranearum operæ, videte artificiosa horologia, exactissimam Musicam, laboriosissimam mercaturam; quàm in artibus tractandis, in negotiis conficiendis, in opibus struendis, in honoribus obtinendis acres & indefessi sumus; at hæc omnia caduca sunt, fluxa sunt, momento transeunt.

Cum autem pro cælo laborandum, heu quàm inertes & stupidi, quàm desides & supini, quàm frigidi sumus & tamno pleni! Hæc unâ in re solat ac negligenter agimus, languemus, cessamus, jacemus. Veritimedictum: *Pro modicâ prebendâ longa via curritur, pro vitâ æternâ vix per semel à terrâ levatur.* Hic plerique omnes torpemus, vigilat dæmon, nos dormimus. At ubi dum seriò evigilaverit conscientia, non amplius sopiri poterit; uret, mordebit, anget, torquet in omne ævum. *Vermis eorum non morietur.*

Hic vermis infandis doloribus, & tristitiâ pascitur inconfolabili. Dolent dampnati amisam beatitudinem, & quidem sine spe ullâ repandendi tam immensam actutam in dolorum mare præcipitatos suâ se stultitiâ indefinenter cogitant: Neque maculissimam hanc cogitationem aliâ unquam latiore fallere licebit.

Hæc Bernardus attentiore animo contemplatus: *Quid tam panale, inquit, quàm semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam non erit. In æternum non obtinebit quod vult, & quod non vult, in æternum nihilominus sustinebit. Nullus de tantâ numeroitate spectantium molestior oculis suo cuiusque. Non est aspectus sive in cælo, sive in terrâ, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minis possit. Non latent tenebræ vel seipsas. Se vident quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illos, nec est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus vel potius immarus per peccatum hæsit firmiter, nequaquam deinceps avellendus. Nec cessat rodere conscientiam, eaque passus, esca utique inconsumptibili perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem, & mortem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis.*

Bern. l. 5. de tam panale, inquit, quàm semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam non erit. In æternum non obtinebit quod vult, & quod non vult, in æternum nihilominus sustinebit. Nullus de tantâ numeroitate spectantium molestior oculis suo cuiusque. Non est aspectus sive in cælo, sive in terrâ, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minis possit. Non latent tenebræ vel seipsas. Se vident quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illos, nec est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus vel potius immarus per peccatum hæsit firmiter, nequaquam deinceps avellendus. Nec cessat rodere conscientiam, eaque passus, esca utique inconsumptibili perpetuat vitam. Horreo vermem mordacem, & mortem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis.

D Itaque durante animâ durat & memoria. Sed qualis? Fæda flagitii, horrida facinoribus, vanitate tumida, contemptu hispidâ & neglectâ. Quæ priora transferunt, & non transferunt. Transferunt à manu, sed non à mente. Quod factum est, factum non esse non potest. Proinde est facere in repore fuit, sed scisse in sempiternum manet. Non transibit cum tempore, quod tempora transit.

transit. In aeternum ergo necesse est crueret, quod perperam te A
egisse in aeternum meminere.

§. VI.

Tho. Cantip.
lib. 1, cap. 3.
mum. 1.

E Divi Dominici familiā theologus & proepiscopus, historiarum evi sui fidelis scriptor rem miram narrat in hunc modum: Præsul in Germaniā fuit, princeps sanguine, moribus vitæque degener. Hic primò quidem verecundiùs inhiare auro, libidini furtivè indulgere; ita sensim progredi, nec mores emendare, effusis demum habenis in vetitum ruere; rapinis & luxuria liberè vacare. Variā in illum Deus animadversione usus est; modò morbis, modò miseris aliis invitans ad meliora. Sed frustra. Tandem prout vitam egit inquinatam sic mortem obiit nò piam. Eā ipsā horā Conradus Hildemensis episcopus ad preces matutinas surrexerat. His finitis ad suos sese libros cōtulit, in diem sequentem ad dicendum se paraturus. Hic ille à sensibus aliquantisper abductus videre sibi visus est Præsulem tiarā insignem, sed velatā facie ad tribunal judicis rapi. Mox aderant qui accusarent, rapinis potissimum & libidinibus infamem reum. Hic iudex confessoribus: Examine, inquit, causam, & dicite sententiam. Examine, inquit, dixerunt. Nec mora: satellites adfuerunt & iudicium sententiis damnatum, mitrā, annulo, veste sacrifica, ceterisque ornamentis exuunt, eaque ad pedes supremi judicis abiciunt. Affessores loco confurgunt, & illud unum, dum abeunt, in iudicii clausulam pro se quisque licunt: Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.

Gal. cap. 6.
v. 10.

Hac Hildemensis episcopo spectata, qui ubi ad se rediit, secum ipse inquirere cepit, quis præsul ille miserabilis eo tempore objisse credi possit. Dum hac animo versat, en ad portam adest qui flets nuntiat, priori vespere suum dominum (ominavit) in proximam villam venisse, jam morte subitā exinctum. Conradus ad factum tam lacrymabile altum ingemiscens, non sine lacrymis illud secum repetebat noctes & dies toto animo cogitandum: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Conscientia impura, jam malè quieta, æternis furis agitabitur.

§. VII.

Incredibilis vis est conscientia, maxime verò post actam hujus vite fabulam. Nam coram Deo ad suas quique labe sic erubescit, ut, quamvis panderetur celi ostium, & illotus ad ingressum invitaretur, luas tamen ipse maculas & perhorrescens & fugiens, recusaret ingredi, dum sordes omnes expiasset. Adeo suam ipsa scditatem erubescit & aversatur Conscientia.

Ergo, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: Nam, ut Augustinus ratiocinatur: Quisquis nullā se adulatione seducit, satis intelligit, cum quanto periculo mortis æternæ, & cum quanta penuria perfectæ justitiæ peregrinetur à Domino.

Hoc jam agamus, & loquentis conscientia monita non repugnanter accipiamus. Nunquam muta est Conscientia, si sedatum & attentum habeat auditorem. Et revera hoc vnicè prodest, hunc vermem animo inhaerentem jam sentiri, ne sentiat æternum. Bernardus id asserens: Optimum est, inquit, tunc sentiri vermem, cum possit etiam suffocari. Itaque mordeat nunc ut moriatur, & paulatim desinat mordere. Mordendo rodatur interim putredinem, ut rodendo consumatur, & ipse quoque pariter consumatur, ne foveri incipiat in immortalitatem.

Ergo satius est jam monitricem, quam illic jugulatricem pati conscientiam. Nam (quod idem Bernardus cogitandum subijcit) Extorres celo in carne cruciabantur per ignem, in spiritu per conscientia vermem. Ibi dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors anima & corporis, sine spe veniæ & misericordiae. Sic tamen morientur, ut semper vivant; & sic vivunt, ut semper moriantur.

Quid agimus mortales? vita brevis, via longa, termi-

nus viæ dubius, tempus exiguum, nil certius morte, nil mortis horā incertius, supplicii & præmiæ æterna duratio, & à momento utraque pendet Aeternitas. Quid, o mortales, quid ergo agimus?

CAPUT VIII.

Septimum Aeternitatis Tartaræ Tormentum
LOCVS & SOCIETAS.

Vir censorius notissimæ virtutis M. Cato, eos qui empturi erant agros, mori solitus est, viderent ante omnia, num bonos habituri essent vicinos. Grande malum, vicinus malus.

Mantua ve misera nimum vicina Cremona.

Virgil. celo.

Proinde scitum est illud Themistocles apud Plutarchum, qui prædium venditurus, hoc quoque præconem addere iussit: Quod vicinus habet bonos, Domus incommoda & ruina proxima, si vicinos insuper malos habeat, emptorem habebit neminem.

Omnes celo proscripti eas habitationes incolunt, ad quas haræ nostræ, & canum cavæ, palatia & regum conclavia videri possunt. Accedit, quod veteri verbo ferebatur, verè falluginosa vicinia, diabolorum & damnatorum hominum tot centena millia, tot myriades ac milliones, Dei capitales hostes omnes, qui vel paradisum adducant in fastidium.

Atque hoc septimum est Aeternitatis lucuosissima 7. Apud
supplicium, LOCVS & SOCIETAS, ille miserabilis supra inferos,
omnem modum, ista nimum detestabilis. Iudex sententia decretoria utrumque complexus: Domus hæc ignea, supplicium.
dicit, hic carcer funestissimus, qui paratus est diabolo & angelis ejus, non vos initio spectabat: Sed quia hostium meorum familiaritas gratior vobis fuit quam omnis favor meus, Ite nunc, ite, & illorum vobis habitatio non displiceat, quorum olim societas tantopere placuit. Ite in ignem æternum, qui paratus est non vobis, sed diabolo & angelis ejus. Fit nonnunquam ut magister in scholâ in unius noxam jubeat ligari virgas, sed quoniam eadem deinceps culpa plures involvit: Hæ virgæ, inquit, non in vestrum ligatæ sunt caput, sed quia in eandem cum immorgero illo incurritis noxam, eandem cum illo subibitis penam.

Ita Christus suis hostibus: Angelorum societate vos frui volebam; paradisus vos expectabat, sed quia omni excusâ disciplinâ non mihi obtemperastis, sed diabolo: Ite jam ite, ite, & diaboli spelæum habitate: in societate, quam ipsi constastis, perdurate. De hoc loco, atque de hac Societate nunc porro agendum.

§. I.

Anquam locum subeamus, loci custodem videamus. Olim Trimalcionis domum ad sinistram intrantibus non longè ab ostiarii cellâ, canis ingens catenâ mihisp. 19.
vinctus, in pariete erat pictus, superque quadrata littera scriptum CAVE, CAVE CANEM.

Ad ingressum balnei Avernalis præci affingebant canem Cerberum. De hoc vates Cordubensis:

Posthæc avari Diis apparet domus.
Sævis hic umbras territat Erygius canis,
Qui terna vasto capita concutens sono
Regnum tuerur; foradum tabo caput
Lambunt colubri, viperis horrent juba,
Longisque tortæ sibilat cauda draco.
Par ira forme

Seneca Her-
cules furem.

Non unus talis apud inferos canis est. Tot Cerberi quot diaboli, Cerberis omnibus tetriores. Hic scitibo, hic vociferor: CAVE, CAVE CANES. Sed ipsum jam locum inspiciamus.

E piscorum Patrum & Theologorum placitis est, ille latibiles illos inferorum recessus medio terræ sinu late-
re. Affir-
tent.

Inferorum
recessus
medio ter-
ræ sinu la-
teant.